

Türkiye’deki Okul Öncesi Dönem Sosyal Beceri Araştırmaları: 2000-2013 Yılları Arasındaki Tezlerin İncelenmesi

Hülya GÜLAY OGELMAN

Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Makale Gönderim Tarihi:04.03.2014, Makale Kabul Tarihi:21.10.2014

Öz: Araştırmanın amacı, 2000-2013 yılları arasında Türkiye’de gerçekleştirilmiş okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini ele alan tezlerin incelenmesidir. Araştırmanın örnekleme, okul öncesi dönemde sosyal beceriler konusunda yapılmış 23 yüksek lisans tezi ve 8 doktora tezinden oluşmuştur. Yüksek lisans tezlerinin büyük bir bölümünün tarama yöntemli olduğu ve yine önemli bir bölümünün 6 yaş çocukları kapsadığı görülmektedir. 4 yaş grubundan tek bir tez bulunurken, 0-3 yaş grubu ile ilgili herhangi bir sosyal beceri tez çalışmasının yapılmadığı görülmektedir. Doktora tezlerinde genellikle deneysel yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Yaş grubu olarak da genellikle 6 yaş grubuyla çalışıldığı, yüksek lisans tezlerinde olduğu gibi 0-3 yaş grubuyla ilgili bir çalışmanın yapılmadığı, 4 yaşın dahil edildiği iki çalışmanın olduğu belirlenmiştir. Tezlerle ilgili detaylı bilgiler sonuç ve tartışma bölümlerinde yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: Sosyal beceri, sosyal beceriler, okul öncesi dönem, yüksek lisans tezi, doktora tezi.

Researches on Preschool Social Skills in Turkey: Examination of the Theses Between 2000-2013

Abstract: The purpose of this study is to review the theses examining social skills of preschool children in Turkey between 2000 and 2013. The sample group of study consisted of 23 postgraduate theses and 8 doctoral theses that were written on preschool social skills. It is observed that a large part of postgraduate theses uses the survey method

and involves 6-year-old children. There is apparently one thesis from the age group of 4 years; whereas any thesis on social skills in the age group of 0-3 years has not been conducted. In the doctoral theses generally the experimental method is used and the children in the age group of 4 years are studied. It is observed that while there is no study on the age group of 0-3 just like in postgraduate theses, there are two studies including the 4-year-old group. Other information about the theses is present in the conclusion and discussion in detail.

Keywords: Social skill, social skills, preschool period, master thesis, dissertation.

GİRİŞ

Sosyal beceriler, sosyal ilişkileri başlatan, devamını sağlayan, sosyal ilişkilerde yaşanan sorunların çözümünde kolaylık sağlayan sözel ya da sözel olmayan davranışlardır (Gülay ve Akman, 2009, s.14). Sosyal beceriler, doğumla beraber öğrenilmeye başlanır ve yaşam boyunca etkisini devam ettirir. Sosyal beceriler, çocukların akran ilişkilerinde de önemlidir çünkü olumlu akran ilişkilerinin gelişimini desteklemektedir. Şöyle ki, sosyal becerilere sahip olan çocuklar, akranları arasında sevilirler, arkadaşlık ilişkilerini kolaylıkla kurabilirler. Böylece akranları tarafından sevilirler, kabul edilirler ve okula uyum sağlamaları da kolaylaşır. Sosyal becerilere sahip çocukların oluşturduğu gruplar dinamiktir. Grup üyeleri arasında iletişimin kalitesinde artış görülmekle birlikte, başarı da sağlanmaktadır. Sosyal becerilere sahip çocuklar diğer insanlarla iyi anlaşır, girişken oldukları için birçok sosyal etkinliğe katılırlar. Kendilerine güvenirlere, saldırgan davranışlar göstermezler, liderlik özellikleri gösterebilir ve işbirliği yapmaya uyumludurlar. Ayrıca iletişim becerilerine sahip oldukları için dinleme, konuşan kişinin sözünü kesmeme gibi birçok olumlu davranışı gösterebilirler. Sosyal kararlar vermede başarılıdırlar, güçlü insan ilişkilerine sahiptirler, stresli durumları soğukkanlılıkla karşılarlar, öfkelerini uygun biçimde, diğer insanlara zarar vermeden gösterirler, empati kurabilirler, çatışmalardan uzak kalmayı başarabilir, sosyal problemleri etkin biçimde çözebilirler (Choi and Kim, 2003; Herzog, 2007; Johnson and Johnson, 1990; Lawhon and Lawhon, 2000).

Olumlu iletişim becerileri, paylaşma, oyuna davet etme, sırasını bekleme, akranlarına sevecen bir şekilde davranma, teşekkür etme,

dinleme gibi sosyal beceriler okul öncesi dönemden itibaren akran gruplarında beğenilen, istenilen davranış örnekleridir (Bierman, 2005). Okul öncesi dönemde çok sayıda sosyal becerilerin doğru bir biçimde öğrenilmesi, bu becerilerin gerektiğinde, sıklıkla kullanılmasının kısa ve uzun vadede olumlu sonuçları bulunmaktadır. Okul öncesi dönemde sosyal yeterliğe ulaşamamış çocuklar uzun süreli olarak, okul yaşamının ilk yıllarında davranışsal, duygusal (depresyon, kaygı, içe kapanıklık), akademik problemler (okul başarısızlığı, okulu bırakma gibi) yaşayabilmektedirler. Ayrıca akranlarıyla, ebeveynleriyle ve diğer yetişkinlerle ilişkilerinde sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Saldırgan, baskıcı davranışlar gösterdikleri için akranları tarafından reddedilip, dışlanabilmektedirler (Flanagan 1999; Ward 2002; White, Keonig and Scahill, 2007). Akranları tarafından reddedilen çocuklar birçok sosyal beceriyi öğrenme fırsatından da yararlanamamaktadırlar. Çünkü akranlar birbirleri için aynı zamanda model rolündedirler. Bununla birlikte akranları tarafından reddedilen çocuklar, kendilerini yalnız hissetmekte, okuldan uzaklaşabilmektedirler (Çetin, Bilbay ve Kaymak, 2002; Mize and Abell, 2003). Okul öncesi dönemdeki sosyal becerilerin ileriki yıllardaki olumlu etkilerinin, ruh sağlığı, duygusal uyum, akademik, davranışsal uyum, akademik başarı alanlarında olduğu belirlenmiştir. Örnek olarak, okul öncesi dönemdeki sosyal beceri yetersizliği, çocukluk ve ergenlik dönemindeki akranlar tarafından reddedilme ile ilişkili bulunabilmektedir (Gençdoğan, 2008; Uz Baş, 2003). Konu ile ilgili yurt dışında yapılan çalışmalarda, yaşamın ilk yıllarında sosyal açıdan yetersiz çocukların yetişkinlik döneminde de sosyal-duygusal yetersizlikler, suç işleme, kaygı, depresyon, şizofreni gibi sorunlar yaşama olasılıklarının sosyal becerilere sahip akranlarına göre daha yüksek düzeyde olabildiği belirlenmiştir (Flanagan 1999; Mueser vd., 1991; Stefan, 2008; Ward 2002; White, Keonig and Scahill, 2007).

Sosyal gelişim doğumdan itibaren başlamakta ve yaşam boyunca aktif bir süreç içerisinde devam etmektedir. Sosyal becerilerin kısa ve uzun dönemdeki sonuçları, özellikle yaşamın ilk yıllarında çocuklara sosyal becerilerin kazandırılmasının önemini ortaya koymaktadır. Yaşamın ilk yıllarında sosyal becerileri öğrenen ve uygulayabilen çocukların sosyal ilişkileri başta olmak üzere duygusal, bilişsel, dil ve hatta öz bakım becerilerinde ilerlemeler sağlanabileceği görülmektedir. Bu dönemde sağlıklı, başarılı sosyal ilişkiler kuran çocuklar, ileriki yıllarda da bu ilişkilerini devam ettirecek, topluma uyum sağlayan, kendini rahatlıkla ifade edebilen, mutlu bireyler olabileceklerdir. Bireysel ve toplumsal açıdan sosyal becerilerin kazandırılması önem taşımaktadır.

OGELMAN; Türkiye’deki Okul Öncesi Dönem Sosyal Beceri

Okul öncesi dönemde sosyal beceriler, Türkiye’de son yıllarda sıklıkla çalışmaların yapıldığı alanlardan birisi olmuştur. Kısa ve uzun süreli etkileri düşünüldüğünde, sosyal beceri çalışmalarının yaygınlaştırılması ve çeşitlendirilmesi önem taşımaktadır. Alanyazın taramasında, Türkiye’de okul öncesi eğitimde sosyal beceriler konusu ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bağlamda araştırmanın amacı, 2000-2013 yılları arasında Türkiye’de gerçekleştirilmiş okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini ele alan tezlerin incelenmesidir. Bu çalışma ile küçük çocukların sosyal becerilerini inceleyen araştırmacılara sonraki çalışmalarla ilgili yardımcı ve rehber olunabileceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma modeli

Araştırmada, Türkiye’de 2000-2013 yılları arasında, okul öncesi dönemde sosyal beceriler konusunda gerçekleştirilmiş tezlerin incelenmesi amaçlandığı için betimsel nitelikte bir tarama çalışmasıdır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Erkan-Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2009). Çalışma, belli kriterler doğrultusunda incelenen tezlerin değerlendirilmesini amaçladığı için nitel bir çalışmadır.

Araştırmanın kapsamı

Araştırmanın kapsamını, okul öncesi dönemde sosyal beceriler konusunda yapılmış 23 yüksek lisans tezi ve 8 doktora tezinden oluşmuştur. Tezler belirlenirken, 2000-2013 yılları arasında tamamlanmış, normal gelişim özellikleri gösteren okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılmış ve tezin adında “sosyal beceri”, “sosyal beceriler” ifadelerinden birinin geçmesi kriterleri dikkate alınmıştır. Tezlere, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’den (<http://tez2.yok.gov.tr>) ulaşılmıştır. Tezlerle ilgili arama yapıldığında yukarıda belirtilen yıl ve anahtar kelimeler doğrultusunda çıkan tüm yüksek lisans ve doktora tezleri çalışmaya alınmaya çalışılmıştır. Ancak ulaşılan 31 tezdten 11 tezin tam metne erişime izin verilmediği için bu tezlerin özetlerindeki bilgiler çalışmada yer alabilmiştir. Tezleri tarama işlemi, 05.12.2013, 08.01.2014 ve 09.04.2014 tarihleri olmak üzere 3 kez gerçekleştirilmiştir. Böylece Aralık 2013’te konu ile ilgili tamamlanıp 2014 yılında YÖK Ulusal Tez Merkezi’ne girmiş tezler de dahil olmak üzere 2013’te normal gelişim

özellikleri gösteren okul öncesi dönem çocuklarıyla gerçekleştirilmiş tüm sosyal beceri tezlerine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Uygulama

Araştırmada, epistemolojik doküman analizi yöntemi kullanılmıştır (Karadağ, 2009). Yukarıda belirtilen kriterler doğrultusunda bulunan tezlerin tam metinleri ve özetleri kaydedilmiştir. Tezler, araştırma kapsamında belirlenen alt başlıklara göre tek tek incelenmiş ve bu başlıklarla ilgili dağılımda, betimsel analiz yöntemlerinden frekans ve yüzde dağılımından yararlanılmıştır (Büyüköztürk, 2004).

BULGULAR

Tablo 1. Sosyal beceri tezlerinin (doktora –yüksek lisans) yıllara göre dağılımı

Yıllar	Y.lisans	Doktora
2000	-	-
2001	-	-
2002	-	-
2003	-	-
2004	1	1
2005	-	-
2006	1	1
2007	1	-
2008	4	1
2009	1	1
2010	1	-
2011	6	2
2012	5	-
2013	3	2
Toplam	23	8

Tablo 1’de görüldüğü gibi, 2000-2013 yılları arasında yok.gov.tr verilerine göre normal gelişim özelliği gösteren okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini ele alan 23 yüksek lisans, 8 doktora tezi olmak üzere toplam 31 tez çalışması gerçekleştirilmiştir. Yıllara dağılım açısından, yüksek lisans tezlerinin en çok gerçekleştirildiği yıl, 2011; en az gerçekleştirildiği yıl ise 2004, 2006, 2007, 2009 ve 2010’dur. En çok

OGELMAN; Türkiye'deki Okul Öncesi Dönem Sosyal Beceri

doktora tezinin gerçekleştirildiği yılların 2011 ve 2013; en az ise 2004, 2006, 2008 ve 2009 yılları olduğu görülmektedir. 2000, 2001, 2002, 2003, 2005 ve 2010 yıllarında okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini ele alan yüksek lisans ve doktora tezi gerçekleştirilmemiştir.

Tablo 2. 2000-2013 yılları arasındaki yüksek lisans tezleriyle ilgili çeşitli bilgiler (yazar soyadı, tezin yılı, adı, yöntem, örneklem grubu, il, ölçme araçları)			
Yazar soyadı*/yılı	Tezin adı	Yöntem Örneklem grubu Tezin uygulandığı il	Tezde sosyal beceri ile ilgili kullanılan ölçme araçları
Arda, 2011	Alternatif Düşünme Stratejilerinin Desteklenmesi Programı'nın okul öncesi çocukların sosyal becerileri üzerinde etkililiğinin değerlendirilmesi	Deneysel 5-6 yaş grubu (95 çocuk) İzmir	Alternatif Düşünme Stratejilerinin Desteklenmesi- Okulöncesi Değerlendirme Seti (Domitrovich, Greenberg, Kusche, & Cortes, 1999) Head Start Yeterlilik Ölçeği (Öğretmen Versiyonu) (Domitrovich, Cortes, & Greenberg, 2007)
Aslan, 2008	Drama temelli sosyal beceri eğitiminin 6 yaş çocuklarının sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarına etkisi	Deneysel 6 yaş grubu (34 çocuk) Aydın	Davranış Derecelendirme Ölçeği (Arı, & Çağdaş, 1999)
Bülbül, 2008	4 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi	İlişkisel tarama 4 yaş grubu (345 çocuk) Ankara	Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi-(Okul Öncesi Türkçe Formu)
Çimen, 2009	Okul Öncesi Eğitim Programı'nda altı yaş grubu çocukların sosyal becerilerinin gerçekleşme düzeyi	Deneysel 6 yaş grubu (23 çocuk) Erzurum	Sosyal Beceri Ölçeği (Kapıkıran, İvrendi, & Adak, 2006)
Dervişoğlu, 2007	Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 6 yaş çocuklarının, sosyal becerilerini ve problem davranışlarını	İlişkisel tarama 6 yaş grubu (200 çocuk)	Sosyal Beceri Ölçeği (Tam metne erişilememektedir.)

OGELMAN; Türkiye’deki Okul Öncesi Dönem Sosyal Beceri

	etkileyen faktörlerin incelenmesi	Gaziantep	
Ekinci-Vural, 2006	Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi	Deneysel 6 yaş grubu (40 çocuk-40 anne) İzmir	Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (Avcioğlu, 2007)
Elibol-Gültekin, 2008	5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi	İlişkişel tarama 5 yaş grubu (341 çocuk) Ankara	Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi (Öğretmen formu) (Tam metne erişilememektedir.)
Erlar, 2011	Ebeveyn kabul reddi ile 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi	İlişkişel tarama 5-6 yaş grubu (216 anne-baba) İstanbul	Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (Avcioğlu, 2007)
Erten, 2012	Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin izlenmesi	İlişkişel tarama (Boylamsal) 5-6 yaş grubu (175 çocuk)-Denizli	Sosyal Beceri Gözlem Formu (Gülay, & Akman, 2009)
Eti, 2010	Drama etkinliklerinin okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal becerileri üzerine etkisi	Deneysel 5-6 yaş grubu (43 çocuk) Adana	İlişkişel Başlatma ve Sürdürme Sosyal Becerisi (Veli-Öğretmen anketi) (Tez kapsamında geliştirilmiştir.)
Gülay, 2004	Korunmaya muhtaç çocuklarla ailesi ile yaşayan 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin karşılaştırılması	İlişkişel tarama 6 yaş grubu (114 çocuk) İstanbul-Ankara	6 Yaş Çocukları için Sosyal Beceri Formu (Tez kapsamında geliştirilmiştir.)

Hansa Bilek, 2011	Okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okul ortamındaki sosyal becerilerinin karşılaştırılması	İlişkisel tarama Yaş grubu belirtilmemiş-(136 çocuk-136 anne) Edirne	Okul Öncesi Çocuklar İçin Davranış Ölçeği (Okuyay, & Fazlıoğlu, 2007)
Kuyurtar, 2012	Bilişsel temelli sosyal beceri grup eğitiminin okul öncesi 6 yaş grubundaki etkililiğinin incelenmesi	Deneysel 6 yaş grubu (12 çocuk)	Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi Temel Eğitim Öğretmen Formu (Tam metne erişilememiştir.)
Okur, 2008	Çocuklar için Felsefe Eğitim Programı'nın altı yaş grubu çocuklarının, atılganlık, işbirliği ve kendini kontrol sosyal becerileri üzerindeki etkisi	Deneysel 6 yaş grubu (24 çocuk)-İstanbul	Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (Öğretmen Formu) (Kamaraj, 2004)
Özdemir, 2012	Bazı değişkenler açısından okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin ve ailelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları	İlişkisel tarama 5-6 yaş ve anne-babaları (270 çocuk-270 anne-270 baba) Konya	Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği-B Formu-Sosyal beceriler (Seçer vd., 2010).
Öziskender, 2011	Orff yaklaşımı ile yapılan okulöncesi müzik eğitiminin öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkisi	Deneysel 6 yaş grubu (40 çocuk) Samsun	Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (Avcıoğlu, 2007)
Pekdoğan, 2011	Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş-altı yaş çocuklardaki sosyal becerilerin bazı özellikler açısından incelenmesi	İlişkisel tarama 5-6 yaş grubu (330 çocuk) Elazığ	Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (Avcıoğlu, 2007)

OGELMAN; Türkiye’deki Okul Öncesi Dönem Sosyal Beceri

Pırtık, 2013	Boşanmış ve tam aileden gelen okul öncesi çocukların sosyal beceri ve akran tepkilerinin karşılaştırılmalı olarak incelenmesi	İlişkisel tarama 60-72 ay (120 çocuk) Konya	Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (Avcıoğlu, 2007)
Tunçeli, 2012	Anaokullarına devam eden 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin okulolgunluklarına etkilerinin incelenmesi	İlişkisel tarama 6 yaş (240 çocuk) Adapazarı	Okul Öncesi Sosyal Beceri Formu (Akman vd., 2011)
Turan, 2013	60-77 aylar arasındaki okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocukların matematik yeteneği ile sosyal becerilerinin incelenmesi	İlişkisel tarama 60-77 ay	(Tam metne erişilememiştir.)
Tutkun, 2012	60-72 aylık çocukların sosyal becerilerinin anne ve öğretmen değerlendirmesine göre incelenmesi	İlişkisel tarama 60-72 ay (782 çocuk)-Ankara	Sosyal Becerileri Derecelendirme Sistemi (Öğretmen ve ebeveyn formu) (Tam metne erişilememektedir.)
Türkoğlu, 2013	Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların babalık rollerini algılamaları ile eşlerinden gördükleri desteğin çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisinin incelenmesi	İlişkisel tarama 48-60 ay ve üzeri (533 çocuk-533 baba) Ankara	Sosyal Beceri Ölçeği (Tam metne erişilememektedir.)
Yurtseven, 2011	Annelerin çocuklarına hikaye okumasının çocukların sosyal beceri gelişimine etkisinin incelenmesi	İlişkisel tarama 6 yaş grubu (91 çocuk-91 anne) Kilis	Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (Avcıoğlu, 2007)

*Sıralama soyadların baş harflerine göre yapılmıştır

Tablo 2’de görüldüğü gibi, okul öncesi dönemde sosyal beceriler konusunda yapılmış 23 yüksek lisans tezinden 9’i deneysel (Arda, 2011; Aslan, 2008; Çimen, 2009; Ekinci Vural, 2006; Eti, 2010; Kuyurtar, 2012; Okur, 2008; Öziskender, 2011; Turan, 2013), 14’ü tarama (Bülbül, 2008; Dervişoğlu, 2007; Elibol-Gültekin, 2008; Erler, 2011; Erten, 2012; Gülay, 2004; Hansa Bilek, 2011; Özdemir, 2012; Pekdoğan, 2011; Pırtık, 2013; Tunçeli, 2012; Tutkun, 2012, Türkoğlu, 2013; Yurtseven, 2011) modellerle yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri (Erten, 2012) boylamsal çalışmadır. Deneysel çalışmaların biri haricinde (Eti, 2010) diğerleri 6 yaş ile gerçekleştirilmiştir.

Yaş açısından çalışmalardan biri hariç (Hansa Bilek, 2011-yaş grubu tam olarak belirtilmemiştir), diğerlerinde sadece 1 tezde (Bülbül, 2008) 4 yaş grubu çocuklarla; 1 tezde (Elibol-Gültekin, 2008) 5 yaş grubuyla; 10 tezde (Aslan, 2008; Çimen, 2009; Dervişoğlu, 2007; Ekinci Vural, 2006; Gülay, 2004; Kuyurtar, 2012; Okur, 2008; Öziskender, 2011; Tunçeli, 2012; Yurtseven, 2011) 6 yaş grubu çocuklarla; 7 tezde de (Arda, 2011; Erler, 2011; Erten, 2012; Eti, 2010; Özdemir, 2012; Pekdoğan, 2011) 5-6 yaş grubu çocuklarla çalışılmıştır. Bir tezde (Türkoğlu, 2013) yaş aralığı 48-60 ay, iki tezde (Pırtık, 2013, Tutkun, 2012) 60-72, bir tezde de (Turan, 2013) 60-77 olarak belirtilmiştir.

Yüksek lisans tezlerinin 17’sinde (Arda, 2011; Aslan, 2008; Bülbül, 2008; Çimen, 2009; Dervişoğlu, 2007; Elibol-Gültekin, 2008; Erten, 2012; Eti, 2010; Gülay, 2004; Kuyurtar, 2012; Okur, 2008; Öziskender, 2011; Pekdoğan, 2011; Pırtık, 2013; Tunçeli, 2012; Turan, 2013; Tutkun, 2012) sadece çocuklarla çalışılmış, üç tezde (Ekinci Vural, 2006; Hansa Bilek, 2011; Yurtseven, 2011) anne ve çocuk, bir tezde baba ve çocuk (Türkoğlu, 2013) ile iki tezde de anne-baba-çocuk (Erler, 2011; Özdemir, 2012) ile çalışılmıştır.

Tabloya göre tez çalışmaları en çok (5 tez) Ankara ilinde gerçekleştirilirken, çalışmaların genel olarak büyükşehirlerde yapıldığı görülmektedir.

Kullanılan ölçme araçları açısından çeşitlilik görülmekle birlikte en sık (6 tezde) kullanılan ölçeğin Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (Avcioğlu, 2007) olduğu görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinde yer alan sosyal beceriler açısından ise sekiz tezin (Bülbül 2008, Dervişoğlu, 2007; Elibol-Gültekin, 2008; Erler, 2011; Kuyurtar, 2012; Turan, 2013; Tutkun, 2007; Türkoğlu, 2013) tam metnine erişilemediği için detaylı ve net bilgi toplanamamıştır. İki tezde (Gülay, 2004, Tunçeli, 2012) toplam sosyal beceri puanı kullanılmış, alt boyutlar belirtilmemiştir. Bir tezde de (Erten, 2012) gözlem sırasında gerçekleştirilen sosyal beceri

OGELMAN; Türkiye'deki Okul Öncesi Dönem Sosyal Beceri _____.

sayısı ele alınmış, 32 maddelik bir sosyal beceri gözlem formu kullanılmıştır. Bunların dışında tezlerde ele alınan sosyal beceriler şu şekildedir:

- Sosyal duygusal yeterlik (Arda, 2011),
- İşbirliği, olumlu ilişkileri sürdürme, grupla ilişkileri sürdürme (Aslan, 2008),
- Sosyal işbirliği, sosyal ifade (Hansa Bilek, 2011),
- İletişim, uyum, çekingenlik (Çimen, 2009),
- İşbirliği, atılganlık, özdenetim (Okur, 2008),
- Sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık, sosyal etkileşim (Özdemir, 2012),
- İlişkiyi başlatma ve sürdürme sosyal becerisi (Eti, 2010),

Kişilerarası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama, sözel açıklama, görevleri tamamlama, akran baskısı ile başa çıkma, kendini kontrol etme, amaç oluşturma, dinleme, sonuçları kabul etme becerileri (Ekinci Vural, 2006; Öziskender, 2011; Pekdoğan, 2011; Pırtık, 2013; Yurtseven, 2011).

Yazar soyadı*/ yılı	Tezin adı	Yöntem Örneklem grubu Tezin uygulandığı il	Tezde sosyal beceri ile ilgili kullanılan ölçme araçları
Ayyıldız, 2011	6 yaş (60-72 ay) çocuklarda sosyal beceri geliştirerek şiddeti önleme programını etkisi	Deneysel 6 yaş grubu (67 çocuk, 67 anne-baba)	Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (Tam metne erişilememiştir.)
Dereli, 2008	Çocuklar için Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisi	Deneysel 6 yaş grubu (81 çocuk) Konya	Öğretmen Gözlem Formu (Wally Çocuk Sosyal Problem Çözme Dedektiflik Oyunu Testi (Johnson, 2000) temel alınarak tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.)
Durualp, 2009	Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi: Çankırı örneği	Deneysel 6 yaş grubu (96 çocuk) Çankırı	Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (Işık, 2007) Sosyal Beceri Ölçeği (Kapıkıran, İvrendi, & Adak, 2006)
Kamaraj, 2004	Sosyal Becerileri Derecelendirme Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması ve beş yaş çocuklarının atılganlık sosyal becerisini kazanmalarında eğitici drama programının etkisi	Tarama-deneysel yöntem Deneysel 4-6 yaş grubu (756 çocuk/756 anne-baba/148 öğretmen) 5 yaş grubu (32 çocuk) İstanbul	Sosyal Becerileri Derecelendirme Ölçeği (Tam metne erişilememiştir.)

OGELMAN; Türkiye’deki Okul Öncesi Dönem Sosyal Beceri _____.

Karaoğlu, 2011	Başarıya İlk Adım Erken Müdahale Programı’nın 5-6 yaş grubu çocuklarının problem davranışlarına, sosyal becerilerine ve akademik etkinliklerle ilgilenme sürelerine olan etkisi	Deneysel 5-6 yaş grubu (24 çocuk) İstanbul	Sosyal Beceri Derecelendirme Ölçeği (Sosyal Beceri Boyutu) (Sucuoğlu, & Özokçu, 2005)
Neslitürk, 2013	Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi	Deneysel 5-6 yaş grubu (48 çocuk, 48 anne) Antalya	Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi (Tam metne erişilememiştir.)
Özdemir- Topaloğlu, 2013	Etkinlik temelli sosyal beceri eğitiminin çocukların akran ilişkilerine etkisi	Deneysel 4-5 yaş grubu (40 çocuk) Edirne	Çocuk Davranış Ölçeği (Gülây, 2008)
Seven, 2006	6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi	İlişkisel tarama 6 yaş grubu (110 çocuk) Muş	Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi Temel Eğitim Öğretmen Formu (Gresham, & Elliott, 1990)

*Sıralama soyadların baş harflerine göre yapılmıştır.

Tablo 3’de görüldüğü gibi, okul öncesi dönemde sosyal beceriler konusunda yapılmış 8 doktora tezinden 6’sı deneysel (Ayyıldız, 2011; Dereli, 2008; Durualp, 2009; Karaoğlu, 2011; Neslitürk, 2013; Özdemir Topaloğlu, 2013), 1’i tarama (Seven, 2006), 1’i de (Kamaraj, 2004) hem tarama hem de deneysel yöntemi yöntemiyle yapılmıştır. Çalışmalardan 4’ü (Ayyıldız, 2011; Dereli, 2008; Durualp, 2009; Seven, 2006) 6 yaş grubu ile biri (Kamaraj, 2004) 4-6 yaş grubu ile ikisi de (Karaoğlu, 2011; Neslitürk, 2013) 5-6 yaş grubu ile yapılmıştır.

Doktora tezlerinin 4’ünde (Dereli, 2008; Durualp, 2009; Karaoğlu, 2011; Özdemir Topaloğlu, 2013; seven, 2006) sadece çocuklarla çalışılmış, bir tezde (Neslitürk, 2013) anne ve çocuk, bir tezde (Ayyıldız, 2011) anne-baba-çocuk ile bir tezde de (Kamaraj, 2004) iki yöntem ve çalışma gerçekleştirilmiş, bu doğrultuda ilk çalışmada anne-baba-çocuk ile son çalışmada da sadece çocuklarla çalışılmıştır.

Tabloya göre tez çalışmaları en çok (2 tez) İstanbul ilinde gerçekleştirilirken, çalışmaların genel olarak büyükşehirlerde yapıldığı görülmektedir. Örneklem grubu açısından baba-çocuk ve öğretmen-çocuk örneklemli teze rastlanılmamıştır. Kullanılan ölçme araçları açısından çeşitlilik görülmektedir.

Doktora tezlerinde yer alan sosyal beceriler açısından bir tezin (Ayyıldız, 2011) tam metnine ulaşamadığı için bu konuda detaylı bilgiye de ulaşamamıştır. Diğer tezlerde ele alınan sosyal beceriler şu şekildedir:

- Sosyal problem çözme becerileri, duyguları anlama becerileri (Dereli, 2008),
- Sosyal uyum, sosyal uyumsuzluk, iletişim, uyumsuzluk, çekingenlik (Durualp, 2009)
- İşbirliği, atılganlık, kendini kontrol (Kamaraj, 2004; Karaoğlu, 2011; Seven,2006),
- İletişim, işbirliği, kendini ifade etme, sorumluluk, empati, grupla hareket etme, kendini kontrol etme (Neslitürk, 2013),
- Olumlu sosyal davranışlar (Özdemir Topaloğlu, 2013).

Tartışma

Yüksek lisans tezleri

2000-2013 yılları arasında okul öncesi dönemde sosyal beceriler konulu 23 yüksek lisans tezinin büyük bir bölümünün tarama modeli olduğu ve yine önemli bir bölümünün 6 yaş çocukları kapsadığı

görülmektedir. 4 yaş grubundan tek bir tez bulunurken, 0-3 yaş grubu ile ilgili herhangi bir sosyal beceri tez çalışmasının yapılmadığı görülmektedir. 3 ve 4 yaş grubuyla deneysel bir çalışmanın gerçekleştirilmediği görülmektedir. Genellikle Marmara, Ege ve İç Anadolu gibi bölgelerin seçildiği; küçük illerde ve Doğu, Güneydoğu, Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde gerçekleştirilen çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinin büyük bir çoğunluğunda çocuklarla çalışıldığı görülmektedir. Anne-çocuk, anne-baba-çocuk ve özellikle baba-çocuk örneklemlerinin tezlerin oldukça az olduğu belirlenmiştir. Öğretmen ve çocuk ile ilgili değişkenlerin bir arada çalışıldığı teze ise rastlanılmamıştır. Ölçme araçlarının öğretmenler tarafından doldurulması, öğretmenlerin örneklem grubunda yer aldığını göstermemektedir. Çünkü öğretmenler, çocukların özellikleri ile ilgili ölçme araçlarını doldurmaktadırlar. Öğretmenlerin kendi özelliklerinin çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisi ve/veya sosyal becerilerle ilişkisi incelendiği takdirde öğretmenler örneklem grubuna dahil edilmiş olacaktırlar.

Yüksek lisans tezleri, sonuçları açısından incelendiğinde deneysel çalışmalarda; alternatif düşünme stratejilerinin desteklenmesinin sosyal beceriler üzerinde olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir (Arda, 2011). Ayrıca drama temelli sosyal beceri eğitiminin (Aslan, 2008; Eti, 2010), sosyal becerilere yönelik hazırlanan etkinliklerin (Çimen, 2009), aile katımlı sosyal beceri eğitim programının (Ekinci Vural, 2006), felsefe eğitiminin (Okur, 2008), Orff yaklaşımı ile müzik eğitiminin (Öziskender, 2011) ve bilişsel temelli sosyal beceri grup eğitiminin (Kuyurtar, 2012) çocukların sosyal becerilerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Böylece tüm deneysel çalışmaların çocukların sosyal becerilerini geliştirdiği söylenebilir.

Tarama yöntemiyle hazırlanmış yüksek lisans tezlerinde elde edilen sonuçlara bakıldığında; çocukların ev ile okul ortamındaki toplam sosyal beceri puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken; sosyal işbirliği ve sosyal ifade alt boyutları açısından anne ve öğretmen görüşleri arasında farklılık belirlenmiştir (Hansa Bilek, 2011). Anne ve öğretmenlerin sosyal beceriler konusundaki beklentilerinde de farklılık belirlenmiştir (Tutkun, 2012). Cinsiyet açısından, kız çocuklarının, erkek çocuklarına göre sosyal beceri puanlarının daha yüksek olduğu (Bülbül, 2008; Elibol Gültekin, 2008; Dervişoğlu, 2007; Tutkun, 2012) görülmele beraber, bazı alt boyutlarda (içsel davranış) anlamlı farklılığa da rastlanılmamıştır (Elibol Gültekin, 2008).

Dervişoğlu (2007)'nin çalışmasında ise çocuk sayısı ile sosyal beceri arasında olumsuz yönde ilişki olduğu belirlenmiştir. Daha önce okul öncesi eğitim alma ve okul öncesi eğitim alma değişkeni ile sosyal beceriler arasında olumlu yönde anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir (Dervişoğlu, 2007; Pekdoğan, 2011; Tutkun, 2012). Özel okullarda eğitim gören çocukların sosyal becerilerinin, devlet okullarında eğitim gören çocuklara oranla daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bireysel odaya sahip olan çocukların bireysel odası olmayanlara göre; sosyal becerilerinin daha yüksek olduğu; gelir seviyesi yükseldikçe sosyal becerilerinin yüksek olduğu; annelerinin ve babalarının eğitim seviyesi yüksek olan çocukların, ebeveynlerinin eğitim seviyesi düşük olan çocuklara oranla sosyal becerilerin daha çok yükseldiği görülmektedir. Çocukların anne babalarının yaşları büyüdükçe sosyal becerinin arttığı görülmektedir (Dervişoğlu, 2007; Özdemir, 2012; Pekdoğan, 2011; Tunçeli, 2012; Tutkun, 2012). Ancak Bülbül (2008)'ün çalışmasında da okul öncesi eğitim alma ve anne-baba öğrenim düzeyleri değişkenleri ile çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Ebeveynlerin çocukları kabul-red düzeyleri ile çocukların sosyal becerileri arasında olumlu düzeyde anlamlı ilişki olduğu ve ebeveyn reddinin, sosyal becerilerin düşüşünde yordayıcı etki sahibi olduğu belirlenmiştir (Erler, 2011). Ailesi ile yaşayan çocuklar, korunmaya muhtaç çocuklara göre sosyal becerileri daha sık kullanmaktadırlar (Gülây, 2004). Boşanmış ve boşanmamış ailelerden gelen çocukların sosyal beceri puanlarının, boşanmamış aileden gelen çocukların lehine farklılaştığı belirlenmiştir (Pırtık, 2013). Sosyal beceri düzeyi ile okul olgunluğu arasında olumlu yönde ilişki bulunmuştur (Tunçeli, 2012). Çocukların sosyal becerilerinin, annelerin kitap okuma sıklığı ve çocuk kitabı seçimindeki uzmanlığı ile çocukların okul öncesi eğitim alma değişkenlerinden etkilendiğini göstermiştir (Yurtseven, 2011). Erten (2012)'in boylamsal çalışmasında ise okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerinde bir yıl boyunca ilerleme kaydedilmediği belirlenmiştir.

Doktora tezleri

Sonuçlarda görüldüğü gibi normal gelişim özellikleri gösteren okul öncesi dönem çocukların sosyal becerileriyle ilgili yapılan doktora tezlerinde genellikle deneysel yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Yaş grubu olarak da genellikle 6 yaş grubuyla çalışıldığı, yüksek lisans tezlerinde olduğu gibi 0-3 yaş grubuyla ilgili bir çalışmanın yapılmadığı, 4

yaşın dahil edildiği iki çalışmanın (Kamaraj, 2004; Özdemir Topaloğlu, 2013) olduğu belirlenmiştir. Doktora tezlerinde Güneydoğu, Karadeniz bölgelerinde hiç tez gerçekleştirilmediği görülmektedir.

Doktora tezlerinin sonuçları incelendiğinde, eğitici drama programının (Kamaraj, 2004), annelere verilen değerler eğitimi programının (Neslitürk, 2013), şiddeti önleme programının (Ayyıldız, 2011), etkinlik temelli sosyal beceri eğitiminin (Özdemir Topaloğlu, 2013), Başarıya İlk Adım Erken Müdahale Programı’nın (Karaoğlu, 2011), oyun temelli sosyal beceri eğitiminin (Durualp, 2009), sosyal beceri eğitim programının (Dereli, 2008) okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri üzerinde olumlu yönde etkisinin olduğunu göstermiştir. Seven (2006) tarafından yapılan çalışmada, bağlanma güvenliği ile sosyal beceriler arasında olumlu yönde, anlamlı ilişki bulunurken, cinsiyet, anne-baba öğrenim durumu arasında farklılık belirlenmemiştir. Kamaraj (2004) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da Sosyal Becerileri Derecelendirme Ölçeği’nin Öğretmen Formu ve Anne-Baba Formu Türkçe’ye uyarlanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma çerçevesinde Türkiye’de normal gelişim özelliği gösteren okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri ile ilgili farklı konularda yapılan tez çalışmaları yıllar geçtikçe artış ve çeşitlilik göstermektedir. Bu sayede gerçekleştirilen tezlerin sonraki yıllarda konu ile ilgili yapılacak çalışmalara önemli bir kaynak olacakları düşünülmektedir. Araştırmada birtakım sınırlılıklar da bulunmaktadır. Bu çalışma, normal gelişim özelliği gösteren okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılmış tezlerle sınırlıdır. Çalışmaya, kaynaştırma uygulamaları, özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklarla, okul öncesi eğitimi öğretmen adayları ve okul öncesi eğitimi öğretmenleriyle ilgili çalışmalar dahil edilmemiştir. Yayın adında sosyal beceri, sosyal beceriler ifadelerinden birinin bulunduğu tezlerle sınırlıdır. 2000-2013 yılları arasında yapılan yüksek lisans ve doktora tezleriyle sınırlıdır. İlgili kriterler doğrultusunda 2013 yılında tamamlanmış tüm yüksek lisans ve doktora tezlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Bunun için çalışmanın hazırlanma ve hakem süreci boyunca sonuncusu 9 Nisan 2014 tarihli 3 tarama gerçekleştirilmiş ancak 2013 yılında tamamlanıp, 9 Nisan 2014’ten sonra YÖK Ulusal Tez Merkezi’ne giren konu ile ilgili tezler olduğunda ne yazık ki çalışmanın dışında kalmış bulunacaktır. Tam metnine ulaşılamayan tezlerle ilgili bilgiler özetleriyle sınırlıdır.

Çalışmanın sonuçları doğrultusunda, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileriyle ilgili deneysel ve boylamsal desenli çalışmalar arttırılmalıdır. 3-4 yaş grubunun sosyal becerilerini ve bu becerileri etkileyen değişkenleri inceleyen tezler yapılmalıdır. Deneysel çalışmalar farklı yaş gruplarıyla da yapılmalıdır. Nüfusu az olan illerde, sosyal beceri çalışmalarının sıklıkla yapılmadığı bölgelerde de çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Anne-baba ve öğretmenleri de çalışma kapsamına alan sosyal beceri tezleri hazırlanmalıdır. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini ortaya koyan farklı ölçme araçları geliştirilmelidir. Uluslararası alan yazında sosyal becerilerle ilgili çalışmaların incelendiği birçok derleme çalışmasına rastlanılmaktadır (Angelico, Crippa and Loureiro, 2013; Goldstein, Lackey and Schneider, 2014; Humprey vd., 2011). Bu çalışmalar incelendiğinde geniş yaş aralıklarının, sosyal becerilerinin yanı sıra ilişkili olan farklı değişkenlerin ve tez dışında makale, bildiri, kitap gibi yayınların da incelendiği görülmektedir. Bu doğrultuda, Türkiye’de okul öncesi dönemdeki sosyal beceriler konulu tezleri, makaleleri, bildiri metinlerini kapsayan derleme çalışmaları yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akman, Berrin - Topçu, Zeynep - Baydemir, Gözde - Şahin, Seda - Şirin, Ece- Çelik Arslan, Alev (2011), “6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerilerinin Oyun Arkadaşı Tercihleri Üzerindeki Etkisi”, **E-journal of New World Sciences Academy**, 6(2), 1548-1560.
- Angelico, Antonio P. – Crippa, Jose A. - Loureiro, Sonia R. (2013). “Social Anxiety Disorder and Social Skills: A Critical Review of Literature”, **International Journal of Behavioral Consultation and Therapy**, 7(4), 16-23.
- Arda, Tuğçe Burcu (2011), “Alternatif Düşünme Stratejilerinin Desteklenmesi Programı’nın Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal Becerileri Üzerinde Etkililiğinin Değerlendirilmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İzmir: Ege Üniversitesi.
- Arı, Ramazan ve Çağdaş, Aysel (1999), “6 Yaş Çocuklarında Davranış Derecelendirme Ölçeği, 4.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri”, **4. Eskişehir Eğitim Fakültesi Yayınları**, ss. 88-91: Eskişehir.
- Aslan, Evin (2008), “Drama Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin 4-6 Yaş Çocuklarının Sosyal İlişkiler ve İşbirliği Davranışlarına Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Avcıoğlu, Hasan (2007), “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (4–6 Yaş) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 7(2), 87-101.
- Ayyıldız, Tülay (2011), “6 Yaş (60-72 Ay) Çocuklarda Sosyal Beceri Geliştirerek Şiddeti Önleme Programının Etkisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Bierman, Karen L. (2005). **Peer Rejection. Developmental Processes and Intervention Strategies**. USA: The Guilford Press.
- Bülbül, Nurdane Ece (2008), “4 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Şener (2004), **Veri Analizi El Kitabı**, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Şener – Kılıç Çakmak, Ebru - Akgün, Özcan Erkan - Karadeniz, Şirin - Demirel, Funda (2009), **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Choi, Dong Hwa and Kim, Juhu (2003), “Practicing Social Skills Training for Young Children with Low Peer Acceptance: A Cognitive-

- Social Learning Model”, **Early Childhood Education Journal**, 31(1), 41-45.
- Çetin, Filiz- Bilbay, Aslıhan Alpa- Kaymak, Deniz Albayrak (2002), **Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler**, İstanbul: Epsilon Yayıncılık Hizmetleri.
- Çimen, Nesrin (2009), “Okul Öncesi Eğitim Programı’nda Altı Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerilerinin Gerçekleşme Düzeyi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Dereli, Esra (2008), “Çocuklar İçin Sosyal Beceri Eğitim Programı’nın 6 Yaş Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Dervişoğlu, Ceren Mavi (2007), “Okul Öncesi Kurumlarına Devam Eden 6 Yaş Çocuklarının, Sosyal Becerilerini ve Problem Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Domitrovich, Celene E. - Cortes, Rebecca C.- Greenberg, Mark T. (2007), “Improving Young Children's Social and Emotional Competence: A Randomized Trial of the Preschool "PATHS" Curriculum”, **Journal of Primary Prevention**, 28, s. 67–91.
- Domitrovich, Celene E.- Greenberg, Mark T.- Kusche, Carol- Cortes, Rebecca (1999), **Manual for the Preschool PATHS Curriculum**, South Deerfield, MA: Channing-Bete Company.
- Durualp, Ender (2009), “Anasınıfına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi: Çankırı Örneği”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Ekinci-Vural, Deniz (2006), “Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Elibol-Gültekin, Sema (2008), “5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Erlor, Özge (2011), “Ebeveyn Kabul Reddi İle 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”,

- Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul: Maltepe Üniversitesi.
- Erten, Hatice (2012), “Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri, Akran İlişkileri ve Okula Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İzlenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Eti, İnanç (2010), “Drama Etkinliklerinin Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerileri Üzerine Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Flanagan, Cara (1999), **Early Socialization**, New York: Routledge.
- Gençdoğan, Başaran (2008), “Psychometric Properties of the Turkish Version of the Children’s Self Report Social Skills Scale”, **Social Behavior and Personality**, 36(7), 955-964.
- Goldstein, Howard – Lackey, Kimberly C. - Schneider, Naomi J. B. (2014). “A New Framework for Systematic Reviews: Application to Social Skills Interventions for Preschoolers With Autism”, **Exceptional Children**, 80(3), 262-286.
- Gresham, Frank M. and Elliott, Stephen (1990), **Social Skills Rating System**. MN: Circle Pines, AGS.
- Gülay, Hülya (2004), “Korunmaya Muhtaç Çocuklarla Ailesi ile Yaşayan 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Gülay, Hülya (2008), “5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik Güvenirlik Çalışmaları ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gülay, Hülya ve Akman, Berrin (2009), **Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler**, Ankara: Pegem Akademi.
- Hansa-Bilek, Münevver (2011), “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ev ile Okul Ortamındaki Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Herzog, Mary Jean (2007), “Family and Peer Relationships in Preschool: Children Perceptions of the Familial and Social Domain”, **Unpublished Doctoral Dissertation**, USA: Arizona State University.

- Humprey, Neil – Kalambouka, Afroditi – Wigelsworth, Michael-Lendrum, Ann – Deighton, M. – Wolpert, M. (2011). “Measures of Social and Emotional Skills for Children and Young People: A Systematic Review”, **Educational and Psychological Measurement**, 71(4), 617-637.
- Johnson, Judith (2000), “Preventing Conduct Problems and Increasing Social Competence in High-Risk Preschoolers”, **Unpublishing Doctoral Dissertation**, USA: Regent University, Virginia.
- Johnson, David W. and Johnson. Roger T. (1990), “Social Skills for Successful Group Work”, **Educational Leadership**, 47, 29-33.
- Işık, Murat (2007), “Anasınıfına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarına Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin Uyarlanması ve Uygulanması”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Kamaraj, Işık (2004), “Sosyal Becerileri Derecelendirme Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması ve Beş Yaş Çocuklarının Atılganlık Sosyal Becerisini Kazanmalarında Eğitici Drama Programının Etkisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Karadağ, Engin (2009), “Eğitim Bilimleri Alanında Yapılmış Doktora Tezlerinin Tematik Açıdan İncelenmesi”, **Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 10(3), 75-87.
- Karaoğlu, Menekşe (2011), “Başarıya İlk Adım Erken Müdahale Programı'nın 5-6 Yaş Grubu Çocuklarının Problem Davranışlarına, Sosyal Becerilerine ve Akademik Etkinliklerle İlgilenme Sürelerine Olan Etkisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Kapıkıran, Necla Acun- İvrendi, Asiye Bora- Adak, Atiye (2006), “Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 19, 19-27.
- Kuyurtar, Nehir (2012), “Bilişsel Temelli Sosyal Beceri Grup Eğitiminin Okul Öncesi Yaş Grubundaki Etkililiğinin İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Lawhon, Tommie – Lawhon, David C. (2000), “Promoting Social Skills in Young Children”, **Early Childhood Education Journal**, 28(2), 105-110.
- Mize, Jacquelyn - Abell, Ellen (2003), “Encouraging Social Skills in Young Children: Tips Teachers Can Share with Parent”,

<http://www.humsci.auburn.edu/parent/socialskills.html>

(15.02.2012).

- Mueser, Kim T.- Bellack, Alan S.- Douglas, Margaret S.- Morrison, Randall L. (1991), “Prevalence and Stability of Social Skill Deficits in Schizophrenia”, **Schizophrenia Research**, 5, 167-176.
- Neslitürk, Seviye (2013), “Anne Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ankara: Selçuk Üniversitesi.
- Okur, Melek (2008), “Çocuklar İçin Felsefe Eğitim Programı’nın Altı Yaş Grubu Çocuklarının, Atılganlık, İşbirliği ve Kendini Kontrol Sosyal Becerileri Üzerindeki Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul: Marmara Üniversitesi
- Özdemir, Asım Deniz (2012), “Bazı Değişkenler Açısından Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Becerilerinin ve Ailelerinin Ebeveynliğe Yönelik Tutumları”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Özdemir-Topaloğlu, Ayşegül (2013), “Etkinlik Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Çocukların Akran İlişkilerine Etkisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Öziskender, Gülin (2011), “Orff Yaklaşımı ile Yapılan Okulöncesi Müzik Eğitiminin Öğrencilerin Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Pekdoğan, Serpil (2011), “Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklardaki Sosyal Becerilerin Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi. (Elazığ İli Örneği)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Pırtık, Şenay (2013), “Boşanmış ve Tam Aileden Gelen Okul Öncesi Çocukların Sosyal Beceri ve Akran Tepkilerinin Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Seçer, Zarife- Çeliköz, Nadir- Koçyiğit, Sezai, Seçer, Fahri- Kayılı, Gökhan (2010), “Social Skills and Problem Behaviours of Children with Different Cognitive Styles Who Attend Preschool Education”, **Australian Journal of Guidance and Counselling**, 20(1), 91–98.
- Seven, Serdal (2006), “6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri ile Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ankara: Gazi Üniversitesi.

- Stefan, Catrinel A. (2008), “Short-Term Efficacy of a Primary Prevention Program for the Development of Social-Emotional Competencies in Preschool Children”, **Cognition, Brain, Behavior**, 12(2), 285-307.
- Sucuoğlu, Bülbin ve Özokçu, Osman (2005), “Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Ölçülmesi”, **Özel Eğitim Dergisi**, 6(1), 41-58.
- Tunçeli, Hilal İlknur (2012), “Anaokullarına Devam Eden 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Okul Olgunluklarına Etkilerinin İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Turan, Selva Büşra (2013), “60-77 Aylar Arasındaki Okul Öncesi Eğitimi Alan ve Almayan Çocukların Matematik Yeteneği ile Sosyal Becerilerinin İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Tutkun, Cansu (2012), “60-72 Aylık Çocukların Sosyal Becerilerinin Anne ve Öğretmen Değerlendirmelerine Göre İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Türkoğlu, Didem (2013), “Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Babaların Babalık Rollerini Algılamaları ile Eşlerinden Gördükleri Desteğin Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Uz Baş, Aslı (2003), “İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Sosyal Becerileri Ve Okul Uyumu İle Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Ward, Susan. M. (2002), “Our Children’s Social Skills: An Important Key to Their Success in Life”. <http://www.ccprodoving.com> (20.03.2004).
- White, Susan Williams- Keonig, Kathleen- Scahill, Lawrence (2007), “Social Skills Development in Children with Autism Spectrum Disorders: A Review Of The Intervention Research”, **Journal Autism Development Disorders**, 37, 1858-1868.
- Yurtseven, Lütfiye (2011), “Annelerin Çocuklarına Hikaye Okumasının Çocukların Sosyal Beceri Gelişimine Etkisinin İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi- <http://tez2.yok.gov.tr>

